

СТАНОВИЩЕ

във връзка с дисертационния труд за придобиване на научната степен доктор на науките, представен за защита от проф. д-р Анна Чолева-Димитрова, озаглавен „Местни и родови имена от Царибродско“, пред журито, избрано от Научния съвет на ИБЕ-БАН

Представената разработка е дълбоко промислена и теоретично обоснована от авторката, след нейните системни изследвания на микротопонимията и на местните имена в поредица от ареали в Западна България. Това се вижда от богатия списък разработки (представен в допълнителна справка с документите по защитата), където Чолева настъпателно и напълно иновативно развива своите представи за мястото на микротопонимите като извор на доказателства за националната българска идентичност.

Трудът е разгърнат в 370 стр. и включва три речника: на местните имена, на родовите имена и като приложение – на селищните имена с техните етимологии, посочвайки нерадостната съдба на българите в този край, преминавали през области и управления на сръбската агресивна администрация. Това води до преселвания и унищожения, които са документирани и доказани при действията на коминтерновите изстъпления у нас и зад политическите граници на Отечеството.

Авторката започва с представяне на първите изследователски доказателства и на археологическите сведения за западните краища, както и с текстове от паметници и колони, които са потвърждения за принадлежността на Царибродско и Пиротско като част от областта Сердика на Провинция Тракия. Съобщава се за кръстове и оброци около църквите в тези области, както и за общо 14 старинни писмени паметника и документа, изредени в списък, послужили като извори за дисертационния труд.

Проследена е и нерадостната съдба на тези земи и хора, а направените системни и задълбочени изследвания показват доколко е съхранена народната памет за бъдните поколения. Посочено е, че разработката е и морален дълг на авторката пред българите в Царибродско, който проф. Чолева приема по време на представянето на своята книга през 2004 год. – „Селищни имена в Югозападна България“. Събраното в дисертационния текст е извървяната и преживяната фактология от авторката в един нелек

творчески процес, когато и до днес достъпът до документи и археология (извън публикуваните от местни автори в западната ни съседка) не е възможен!

Като търси и представя съпоставки от своя материал със сведения за повече от 20 околии в България, и за още толкова извън политическите граници на страната ни при осъществяването на успоредици, Чолева показва своята компетентност и умение в анализите и интерпретациите. Направените етимологични описания за всяко име сочат как отделните статии са направени с присъщата за авторката толерантност и допускане на други или близки решения. В своята практика тя е направила, по груби пейни изчисления, повече от 220 изследвания на селища и селищни системи, на около 30,000 етимологии на топоними, ойконими, антропоними и хидроними.

В симбиозата на местните и родовите имена при извършения анализ, проличава едно оригинално и рядкосрещано съчетание на иновативност, компетентност и аналитичен поглед. По този начин трудно може да бъде намерен изследователски аналог в други разработки, макар в цитираните и от Чолева трудове да се призовава за публикуването и описанието на така важните родови имена.

Методически е избран твърде убедителен подход, доразвиващ тенденциите, започнати още през 60-те години от акад. Вл. Георгиев. Анализирани са отделните *степени на ономастичната реконструкция*, като в собствени публикации дисертантката обогатява и търси нови решения. Тя използва и щастливата възможност, която получава с провеждането на теренни изследвания по проект, финансиран от БАН чрез лично дарение. С ръководения от нея екип и по предложена от Чолева системна методика, през 2016-2017 год. са изследвани няколко десетки селища от ареали, където са живели и оставили многобройни артефакти траките. Представени са сведения и непротиворечиви анализи на имена, проследени в поредица от успоредици, по принципите на споменатата ономастична реконструкция.

Описаните в рецензията труд *нови сведения и системни анализи представляват сериозен принос при посочване на българистичната кауза и потвърждаването на националната идентичност на българите от Западните покрайнини*, евфемистично наричани от сръбските изследователи „старопланинци“?!

Друг значим план в анализите на проф. Чолева е използването на доказателства и сведения от разработки на автори, правени в годините, до

началото на нейните наблюдения по проблема. Дори последните, включени и определени като същностни, са трудовете на френския изследовател от румънски произход Д. Дана (Onomasticon Thracicum, Athens, 2014, 614 pp) с неговия тракийски антропонимикон, както и на руския българист, работещ в ономастичен център на РАН, проф. Ал. Шапошников (с нашумелия му у нас труд „Болгарский этногенезис в свете новых данных гуманитарных и естественных наук“, С., Изд. СУ, 2014; сборник от проведен конгрес).

Тук е мястото и на монографията, издадена от Издателството на БАН, чрез Института по тракология, през 1981 год. – „Древнейшая ономастика Восточных Балкан“ на ученика на Трубачев – д-р Вл. Гиндин).

Преди да направя преценка за представените от авторката изводи, приложени в края на труда, бих искал да потвърдя нейната изключителната библиографска осведоменост. Тя е приела поредица от европейски постижения в областта на ономастиката, получени по време на многократните престои и специализации в редица водещи изследователски центрове по ономастика в Европа – в Италия, Германия и в Белгия. В определянето на формата, а и на съдържанието на институтски списания и в участието си като член на ръководството, и на редколегиите на други водещи представителни органи у нас, проф. Чолева защитава аргументирано и с достойнство българската национална и езикова политика.

В моята преценка за приложените изводи: за първи път са етимологизувани 3000 микротопонима от Царибродско и Пиротско; възстановени са старинни лексеми в 112 названия; старинни лични имена и прякори – в 116 названия; представена е теоретична постановка за един типично ономастичен метод – антропонимната реконструкция в микротопонимията; за първи път в ономастиката у нас се прави сравнение чрез ономастични успоредици, а за един от най-важните компоненти на ономастичната етимология е представен модел за класификация; за първи път в българската топонимия са описани микротопоними, определени като „описателна топонимия“; направени са изводи при изследването на микротопонимите, на родовите имена и следите от тракийския език в българската топонимия, които водят до важното заключение за етническия състав на населението и за разпространението на българския език.

На практика, според авторката, „*топонимните данни потвърждават единството на българския език, въпреки късните влияния и твърде агресивната политика на съседите ни*“.

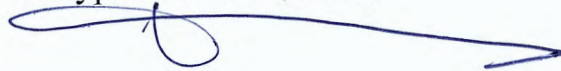
Това ми дава *основания да приема тези и другите изводи*, направени в заключителната част на дисертационния труд и на неговия автореферат, който намирам за действително отразяващ същината, значимостта и съдържателната тежест на разработката.

Преценявам като актуално и навременно разработването на защитаваната като голям докторат проблематика, особено с оглед на разкриването на далечните следи от тракийската именна система, от търсенето на нови пътища за *обяснения на именуването, като фундаментален езиков компонент във всяка езикова субсистема*, както и в *антропонимната реконструкция*. Тези идеи и новите методически предпочитания правят авторката носител на *иновативни и националнозначими ономастични езиковедски изследвания*.

По този начин намирам основание да приема напълно положително предлаганата за защита значима разработка, като направя и определено позитивна преценка за ефекта, който би могъл да предизвика дисертацията, с нейното вероятно отпечатване като монографичен труд. Присъединявам се към оценките, направени по време на представянето на текста като част от планова задача на ИБЕ, както и от предварителното обсъждане в звеното, с цялостно разработения труд, съгласно законовите изисквания. Приемам и вероятните дискусии и оценки от уважаемите членове на това жури. Намирам всички основания за положителна защита на дисертацията и за присъждането на научната степен „доктор на филологическите науки“ на проф. А. Чолева-Димитрова за представената разработка „Местни и родови имена от Царибродско“, като заявявам и своята положителна оценка.

София, октомври 2018 год.

Член на журито по защитата:

(проф. д-р Васил Г. Райнов д.н.)